

Preek gehouden op Palmzondag 24 maart 2024
in de Westerkerk Amsterdam
Marcus 11:1-11
door ds. Herman Koetsveld

En – vertel eens – wat voelde je toen, toen al die mensen speciaal voor jou stonden te juichen? Kun je de kijkers vertellen wat er toen door je heenging? Vertel eens, ik denk dat iedereen wil weten wat er toen met je gebeurde, want ik vond het echt een kippenvelmoment....

Tja, wij willen alles weten van de emoties. Van anderen wel te verstaan. Van onze helden en onze antihelden. Van de sportkampioenen tot en met de tv-presentatoren die beticht worden van grensoverschrijdend gedrag: Vertel alsjeblieft, want we willen alles er van horen. Vertel, want wij zijn het spoor van onze eigen diepste gevoelens helemaal bijster. Vertel....

Toen ik de tekst van Markus over de intocht van Jezus in Jeruzalem op me liet inwerken, toen viel me dat vooral op: dat wat er niet in staat. Geen woord, geen duiding, geen enkele verwijzing naar welke emotie, ervaring of gevoel bij Jezus dan ook. Volgens Lukas huilt Jezus op dit moment. Maar bij Markus: niets. Jezus, vertel eens, wat ging er door u heen toen u al die mensen hoorde schreeuwen van 'Hosanna en 'gezegend hij die komt in de naam van de Heer'? Nee, Markus informeert ons niet over Jezus' gevoelens. Nog niet tenminste. Pas in Getsemane, in die nacht vlak voor zijn arrestatie is er de grote angst en het verdriet. Maar hier wil Marcus ons meenemen nog een verdieping lager in onszelf dan die van de emoties. Hij wil ons raken in ons vertrouwen. Hij zoekt ons hart. Markus wil ons doen verstaan. In wat hij niet verwoordt, roept hij de vragen op die er toe doen.

Zoals het begin van Jezus' werk wordt samengevat in de gebeurtenissen van één dag in Kafarnaüm, zo wordt het einde van zijn evangelie gecomponeerd in de gebeurtenissen van één week in Jeruzalem. En vandaag is de eerste dag van die week. Jezus nadert Jeruzalem om het Paasfeest te vieren. Feest van bevrijding.

Is Jeruzalem de stad van vrede voor alle volkeren geworden, waar de Eeuwige gezocht wordt ter wille van de gerechtigheid voor de geringen zoals de profeten hadden voorzien? Toen het tegendeel, en nu al helemaal het tegendeel.

Markus wil een ander intochtverhaal vertellen dan die van de machtsmannen van toen en nu. Dat wij het nooit in ons hoofd zullen halen om Jezus te verwarren met welke machthebber dan ook. We zouden ons wel zeer vergissen. En daarom zoomt de evangelist opmerkelijk uitgebreid in op het dier waarop Messias Jezus de stad zal binnentreden. Een ezel, nog niet eerder bereden door wie dan ook. Symbool van eenvoud. Een koning op een ezel, zo zag de profeet Zacharia het voor zich.

Ook in Zacharia's dagen was het vreselijke oorlogsgeweld niet van de lucht. Maar hij ziet het gebeuren: een vredevorst op een ezel zou de stad komen binnenrijden, een zachtmoedige. Markus laat zijn vertelling rijmen met het visioen van Zacharia.

Het is een wonderlijk tafereel. De leerlingen en de meegereisde pelgrims zien wat er gebeurt. En zij kennen, zij herkennen het beeld van Zacharia.

En nu zij zo vlak bij de heilige stad zijn gekomen, is daar plotseling die gestalte die raakt aan hun geloof en hun verwachtingen. een koning op een ezel, o ja! Niet dat ze onmiddellijk denken dat het werkelijk om de Messias gaat, maar hun hoop wordt aangeraakt en zij laten zich met het grootst mogelijke enthousiasme in dit spel van verwachting meeslepen. Takken worden van de bomen gerukt, kleren over de weg gespreid. 'Hosanna, gezegend die komt in de naam van de Eeuwige'. Zij roepen en jubelen de meest toepasselijke pelgrimspalm die ze bedenken kunnen: Psalm 118, ook wij zongen het net mee: 'Gezegend zij de grote koning, die tot ons komt in 's Heren Naam'.

Ja, het enthousiasme van de mensen om Jezus heen, dat is groots en meeslepend. Maar we krijgen dus niets te horen over Jezus' gemoedstoestand tijdens deze plotselinge euforie. En dat geeft al iets donkers aan de vertelling van deze eerste dag. De schaduw van wat komen gaat wordt vooruit geworpen. Markus vraagt ons: begrijpen jullie wel, dat deze Messias er een is die geen enkele aanspraak maakt op de symbolen van de macht? Begrijpen jullie wel, dat het feest van de bevrijding een totaal andere wending zal krijgen dan wat jullie onder vrijheid en bevrijding verstaan? Begrijpen jullie dat de uiteindelijke verlossing nooit middels onmenselijke onderdrukking, bommenregens, droneaanvallen, terreuraanslagen, dus middels dood en verderf zal kunnen komen?

Wat vertelt Markus dan wel? Het is een opmerkelijk zinnetje en hij heeft het op deze manier als enige opgetekend: 'Jezus trok Jeruzalem in en ging naar de tempel. Nadat hij alles in ogenschouw had genomen, ging hij – want het was al laat geworden – met de twaalf terug naar Betanië'.

Jezus gaat rechtstreeks naar de tempel. Volgens Markus is hij hier voor het eerst. En wat doet Jezus dan? Jezus kijkt. En wat ziet hij? Hij ziet het heiligdom volop in bedrijf. De offers, de priesters, de beesten, de geldwisselaars die het onreine Romeinse geld omwisselen voor de eigen tempelmunt, de verkopers, de hele handel. Op deze eerste dag van die week die de wereldgeschiedenis diepgaand en definitief zal beïnvloeden, op deze dag kijkt Jezus alleen maar. Observeert alleen maar.

En nog krijgen wij niets te horen van wat er in hem en met hemzelf gebeurt.

Juist door wat Markus niet verteld, laat hij zo veel open. Is er zoveel ruimte voor ons als lezers, ook nu zoveel later om onze eigen verbeelding aan te boren. Markus nodigt ons als het ware uit om met Jezus eerst maar eens goed te kijken. Te kijken naar de godsdienst die volop in bedrijf is. De regels, de rituelen voor de insiders, de vaste patronen, het opgetuigde eigen gelijk, de angst voor de aantasting van de eigen tradities, de geestelijken met hun zorgvuldig afgeschermd positie, het zegenen van het geweld en de macht, het doorslaggevende gewicht van de markt, het met de religie onderbouwen van groezelig nationalisme. Jezus kijkt.

En nog zegt hij niets, nog doet hij niets. Ik bleef hangen op dat tussenzinnetje, helemaal aan het einde van deze tekst als Markus zegt dat Jezus terug gaat naar Betanië. Dan wordt er bijna terloops gezegd: 'want het was al laat geworden'. Waarom dit zinnetje wel, en over al die dingen die we zo graag van Jezus zouden willen horen geen woord? Nog niet?

Het is laat geworden. Is er nog tijd om om te keren? Is er nog wel tijd om uit de greep van het aanstormende geweld te raken? Is er nog wel tijd over om alle hoop en verwachtingen niet te pletter te laten lopen op het noodlot van het menselijke bestaan? Is er nog wel tijd om de stompzinnige oppervlakkigheid van de emotie van het moment te verlaten en de zoektocht naar de dieper liggende waarheid aan te vangen? Het is laat geworden. Is het inmiddels niet te laat geworden?

Is er nog licht om te kijken, om goed te kunnen kijken? Of is het al zo laat dat je in de schemer van je leven bent terecht gekomen? Die diffuse toestand waarin alles op elkaar begint te lijken en het onderscheid tussen waarheid en leugen; tussen innerlijke vreugde en de kick van het moment; tussen liefde en eigen belang vervaagt?

Wat heb je gezien deze eerste dag van deze week waarin alles zo anders zal blijken te zijn dan wij ooit hadden gedacht? Wat heb je gezien, of wat zie je, als je net als Jezus alleen maar kijkt? Naar alles waarvan je dacht dat je daar het hart van de dingen zou aantreffen? Wat een gedoe, wat een bedrijf, wat een markt.

Jezus gaat er vandaan. Het is al laat. Hij blijft niet in Jeruzalem, maar hij keert samen met zijn leerlingen terug naar Betanië. Niet in de stad en zijn tempel, maar in Betanië wil hij nu verblijven: Betanië: huis van de arme. Zo luidruchtig zijn intocht richting de tempel, zo stil op het late uur zijn gaan naar het huis van de arme. Betanië, daar gaan we heen. Daar legt deze gezalfde Gods zich te ruste.

Daar komt van wie men roept
overschreeuwend de angst
hij kijkt alleen dat
alsof hij zoekt iemand
zijn blik kruist mijn leven daar
het is al laat deze eerste dag
van een stille week deze ene
van wie gesproken

Bij Markus 14:12-21

Zoals er leerlingen eerder op uit gestuurd werden om een ezelsveulen voor Jezus te gaan halen, zo worden er een paar dagen later opnieuw leerlingen op pad gestuurd, nu om een plek te vinden om het pesachmaal met elkaar te kunnen vieren. Het is een wonderlijk verhaal: de leerlingen volgen Jezus' aanwijzingen op en dat resulteert in een ruime bovenzaal die groot genoeg is voor de hele groep en waar alles voor deze gedachtenismaaltijd aan de bevrijding uit Egypte al blijkt te zijn voorbereid.

Het is avond geworden. Jezus en zijn leerlingen liggen om de tafel, zoals dat in dit tijd gebruikelijk was. En dan komt Jezus te spreken over zijn aanstaande arrestatie. En dat een van zijn leerlingen daar de hand in zal hebben. En nu horen we van de emotie die deze woorden dat bij de leerlingen oproepen. Onderweg naar Jeruzalem was er telkens de ontkenning geweest als Jezus sprak over lijden en sterven. Maar nu dringt de ernst van de situatie eindelijk tot hen door. 'Een van jullie, die met Mij eet, zal mij uitleveren'. En ze worden verdrietig en raken in de war. 'Ik toch niet?'

Het kan niet anders. Deze dag, in dit mateloos ingewikkelde tijdsgewricht van machtspolitiek en onmenselijk geweld, van palmzondag naar passiezondag, van ogenschijnlijke vrolijkheid naar de vraag 'Ik toch niet?'. De hele komende stille week wordt die vraag in allerlei toonhoogten en varianten gesteld hoe jij en ik ons verhouden tot Jezus in dit intense verhaal van bevrijding en angst, van godverlatenheid en overgave, van valse aanklacht en belijdenis, van onmenselijkheid en liefde tot de dood, van diepste duisternis en herscheppend licht. Het gaat nu over alles. Over alles van jouw en mijn leven. Over alles waarover geschreven is en waarover in het boek van jouw leven geschreven is.

Dat er in de stilte van deze week, in de stilte van ons hart, ervaren mag worden dat alles, maar dan ook alles van ons leven in het geding is: onze hopeloosheid en onze hoop, onze angsten en ons vertrouwen, onze weerstanden en onze liefde.

Over alles wat over ons geschreven is dus. Godzijdank Amen.